

Verlag Centraal College van Deskundigen Restauratiekwaliteit

Dinsdag 9 mei 2023, Amersfoort

Naam	Vertegenwoordigt	Werkt bij
Aanwezig:		
Rob van Hees	Voorzitter CCvD Restauratiekwaliteit	
Christian Braak	Secretaris CCvD Restauratiekwaliteit	ERM
Gert Tutert	Private opdrachtgevers	SBGK
Rients Anne Slotema	Federatie Grote Monumentengemeenten – FGM	Leiden
Jacqueline van Dam	Vereniging Architecten Werkzaam in de Restauratie - VAWR	Van Hoogevest
Stef Cuppens	Vakgroep Restauratie	Cuppens + Zn
Berrie Endevoets	Platform Gespecialiseerde aannemers	OrlyEndevoets
Michiel van Hunen	Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE	RCE
Julia Hennig	Raad voor Vastgoed Rijksoverheid – RVR	Rijksvastgoedbedrijf
Joop Heijdra	Provincies	Gelderland
Isja Finaly	Federatie Instandhouding Monumenten -FIM	Ver. HdK
Nada Claire Miedema		
Afwezig		
Erik-Jan de Bont	KOMO	KOMO-bureau
Mirande Maring	Certificerende instellingen	Hobson

1. Opening, vaststellen agenda en mededelingen

De agenda wordt vastgesteld.

De voorzitter heet Nada Claire Miedema nadrukkelijk welkom, aangezien dit de eerste keer is dat ze aanwezig is bij het CCvD. Zij volgt Natasha Herman op en stelt zichzelf voor:

Miedema is een door ICON erkend restaurator, voornamelijk werkzaam in Nederland als schilderijrestaurator en historische binnenruimte restauraties.

(Een uitgebreidere kennismaking met Miedema is terug te vinden in de RestauratorenRegister-Nieuwsbrief die verschenen is in maart 2023, zie:

<https://www.stichtingerm.nl/nieuwsbrieven/register-nieuwsbrief-nr-20-maart-2023>)

Er zijn bloemen voor Natasha Herman om haar te bedanken voor haar inbreng bij de vergaderingen van het CCvD, maar ook voor al haar inspanningen bij de ontwikkeling van het Restauratoren Register en haar steun aan de algemene activiteiten van Stichting ERM. Miedema neemt deze bloemen in ontvangst en zal deze inclusief de dankwoorden aan Herman overbrengen.

2. Verslag van de bijeenkomst van het CCvD op 28 maart 2023 + Actielijst

Verslag:

Van Hunen maakt een redactionele opmerking bij de zin: “Bestuur heeft besloten om de hosting in ieder geval 2 jaar voor te zetten. In deze periode gaat de ERM onderzoeken of de partners

(RCE en TU Delft/Leuven) mee kunnen en willen blijven financieren.” Zijn voorstel is om Leuven, aan te vullen met KU. Het wordt dan: KU Leuven. Dit wordt aangepast.

Actielijst:

Aan het enige en nog openstaande punt op de lijst wordt nog gewerkt. De verwachting is dat dit in ieder geval nog in 2023 wordt afgerond.

3. URL 2007 Uitvoeringsrichtlijn Bouwhistorisch onderzoek met waardestelling (Aanwezig zijn Birgit Dukers en Taco Hermans < rapporteurs/penvoerders URL)

In 2009 verscheen de vierde geactualiseerde versie van de *Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek*. Het geagendeerde concept is een geactualiseerde versie van de *Richtlijnen 2009*. Deze actualisatie richt zich met name op de toepasbaarheid in de dagelijkse praktijk, waarbij een bouwhistorisch onderzoek doorgaans leidt tot een waardestelling: een *bouwhistorisch onderzoek met waardestelling*.

In de afgelopen periode heeft de Begeleidingscommissie samen met de rapporteurs gewerkt aan deze Concept Richtlijn. De Begeleidingscommissie acht de tijd nu rijp om dit eerste concept voor te leggen aan de leden van het CCvD.

Input van de leden van het CCvD aan de rapporteurs:

- Onderzoek en rapportage laten aansluiten bij huidige technische ontwikkeling. Denk aan scannen object en 3D-afbeeldingen.
- De URL is nog te veel geschreven voor het bevoegd gezag, maar is ook bedoeld voor architecten en opdrachtgever (mede om ze enthousiast te maken). Deze groepen sterker omschrijven.
- Wie bepaalt of het een verkenning is of een opname? Alleen het bevoegd gezag? Hoewel zij bepalend zijn of zij met het onderzoek een plan kunnen beoordelen, zullen zij het soort onderzoek in overleg met opdrachtgever en architect bepalen.
- Verschil tussen verkenning en opname tussen Richtlijnen 2009 en URL helder maken en het liefst in de inleiding al kenbaar maken.
- Meer aandacht voor conceptuele waarden. Gebruikswaarden. Context, bijvoorbeeld de waarde van latere wijzigingen gerelateerd aan een nieuwe functie die van grote invloed waren op het object. Denk aan ombouw woonhuis tot museum of school waarbij de indeling is gewijzigd.
- Kleurenlegenda bij de waardestellingstekening opnemen.
- In de inleiding: wat kan een architect, opdrachtgever, etc. met de URL.
- Indien mogelijk dubbelingen verwijderen in H 3, 4 en 5.
- Is het schematische overzicht op p.3 duidelijk genoeg?
- Bij de tabel op p. 12 ook de context/conceptuele waarden benoemen.
- Tabel met minimale eisen voor werkzaamheden en rapportages verplaatsen ná de uitleg over de verschillende werkzaamheden.
- Het woord 'indifferent' blijft ongelukkig. 'Neutraal' of 'laag' zouden andere benamingen kunnen zijn. Uiteindelijk is 'indifferent' nu ingeburgerd, dus voorlopig handhaven.
- Bij de beschrijving van muren en wanden de gevelopeningen nadrukkelijk beschrijven en opnemen dat zij zichtbaar moeten zijn in de waardestellingstekening. Ook voorbeeld van een waardenstellingstekening van een gevel opnemen.
- Na de begrippenlijst ook verwijzen naar de 'restauratieladder' en de 'gedragscode'.
- Aanvullen tekst met documentatie, foto's, tekeningen, e.d. vóóordat de URL het veld in gaat en voordien nogmaals consultatie per mail bij het CCvD.

- Punt van aandacht voor ERM: zorg ook voor andere, aanvullende richtlijnen, bijvoorbeeld architectuurhistorie. Op termijn zou ook bekeken kunnen worden of er richtlijnen eventueel samengevoegd kunnen worden.

Besloten is:

- Concept URL 2007 Bouwhistorisch onderzoek met waardestelling aan te passen in de lijn van de gemaakte aandachtspunten,
- Vervolgens deze aangepaste versie nog een keer schriftelijk ter vaststelling aan te bieden aan het CCvD,
- Indien het CCvD, (via de email) akkoord gaat met de aanpassingen, deze ontwerpversie beschikbaar stellen voor de openbare reactieronden en belanghebbenden hierover informeren.

**4. Prestatiebladen: infobladen Folies
(Felix Kusters < DuMo adviseur ERM > is aanwezig bij dit agendapunt)**

De leden van het CCvD hebben in eerdere vergaderingen de “Tweede set prestatiebladen” besproken en vastgesteld, echter wel met uitzondering van de infobladen Folies. Kusters heeft op basis van de eerdere opmerkingen en de aanvullingen uit de vergadering van 28 maart de infobladen Folies verder geoptimaliseerd en deze worden nu opnieuw voorgelegd.

Input aan Kusters:

Dakisolatie binnenzijde

- Item Dampopen/waterkerende laag / Toepassing: zin 'Bij niet-geventileerde metaaldaken wordt binnen isolatie afgeraden' weglaten.

Dakisolatie buitenzijde

- Item Dampopen waterkerende laag / Toepassing: zin 'Buitenisolatie in combinatie met lei op dakbeschot wordt in principe niet toegepast' weglaten.

Vloerisolatie onderzijde

- Dit concept weglaten omdat er nog te weinig consensus is over de inhoud. Eenduidige informatie hierover ontbreekt ook bij andere organisaties die zich bezighouden met bouwfysica. We kunnen dit concept nog niet goed onderbouwen.

Binnenmuren en zoldervloerisolatie

- Dit was een suggestie vanuit het vorige CCvD-overleg. Kusters stelde hierbij voor om deze concepten niet mee te nemen in deze reeks, omdat:
  - we alleen focus leggen op de buitenschil,
  - hier geen folies worden toegepast, omdat deze onderdelen niet grenzen aan buitenlucht en zelden vocht kritisch zijn,
  - deze onderwerpen nog niet eerder onderzocht zijn door ons en onderzoek en afstemming met derden niet op korte termijn te realiseren is.

Besloten is:

- De infobladen Folies worden, inclusief bovenstaande opmerking, vastgesteld,
- Het blad m.b.t. Binnenmuren en zoldervloerisolatie komt te vervallen,
- De overige bladen kunnen na aanpassing worden gepubliceerd op www.verduurzamingsrichtlijnen.nl

5. Restauratoren Register

Sinds de oprichting van het Restauratoren Register (RR) heeft de nadruk vooral gelegen op duiding/afbakening, bekendmaking en uitleg. Op dit moment ligt de nadruk op implementatie, helpdesk en het vergroten in samenwerking met o.a. de verenigingen en vooral het registreren van restauratoren. Gezien de serieuze investering van de ERM is het opmerkelijk dat het aantal registraties op dit moment sterk achterblijft. Met een kleine werkgroep (samengesteld uit de Begeleidingscommissie RR en aangevuld met een pas geregistreerde restaurator) is daarom gekeken naar de eisen aan registratie en het geregistreerd blijven. Dit met als doel om de eisen laagdrempeliger te maken met behoud, van het hoog in het vaandel staan, van kwaliteit en vakbekwaamheid van de geregistreerde en aansluiting op E.C.C.O. Dat heeft geleid tot twee voorstellen tot aanpassen:

- Het puntensysteem voor nascholing op onderdelen te verruimen om verlenging te vereenvoudigen en nascholing te belonen.
- Het voor restauratoren met een vergelijkbare registerstatus in het buitenland eenvoudiger te maken om een status te krijgen in het Restauratoren Register.

Het CCvD geeft de volgende input mee:

1. De lat ligt best hoog ten aanzien van het aantal te behalen punten in 5 jaar. Het is aan te bevelen om dit na 2/2.5 jaar te herijken, en zorg daarmee dat het aantrekkelijk blijft.
2. Beloon de geregistreerde als hij/zij activiteiten onderneemt in het licht van zelfreflectie.
3. Het aantal werkzame uren van 4500 in 5 jaar is te hoog. Ga uit van gemiddeld 700 werkzame uren op jaarbasis (zeker voor ZPP-ers) en verlaag dan het aantal uren naar 3500/3000 (gemiddeld 16 uur per week).

Besloten is:

- Toelating in het Register laagdrempeliger te maken voor restauratoren met een buitenlandse - vergelijkbare registerstatus,
- Aanpassingen op puntensysteem (verhogen punten) zoals vastgelegd in het document: Eisen aan bij- en nascholing,
- Met beide aspecten/voorstellen in te stemmen, mits deze worden aangepast op de in de vergadering genoemde punten,
- Akkoord te geven om deze voorstellen beschikbaar te stellen voor een openbare reactieronde en belanghebbenden hierover te informeren.

6. Voortgang Actualisatie BRL 3000 en bijbehorende URL-en

Braak geeft een toelichting: eind 2021 is in het CCvD een concept-projectplan besproken voor de actualisatie (update) van BRL 3000 ERB Erkend Restauratie Bouwbedrijf en URL 3001 Historische Houtconstructies, en voor het opstellen van een aanvullende URL 3002 Demonteren en terugplaatsen (werktitel). Sindsdien hebben geen activiteiten plaatsgevonden op dit gebied. Het ERM-team wil het proces rond deze actualisatie vlottrekken en, conform het door het bestuur vastgestelde Activiteitenoverzicht 2023, aan het einde van dit jaar starten met de werkzaamheden hieromtrent. De geagendeerde voortgangsnotitie geeft daar uitleg over.

Besloten hierover is:

- In te stemmen met het voorstel om de actualisatie van BRL 3000 en URL 3001 voort te zetten, maar wel in beginsel los te koppelen van de nieuwe URL 3002,
- In te stemmen dat er gestart wordt met het inrichten van een Begeleidingscommissie, het aanstellen van een rapporteur (beoogd is Klaas Boeder) en te starten met het schrijven van een aangepast projectplan/startnotitie.

7. Informatie-uitwisseling en rondvraag:

St. ERM:

Braak geeft een toelichting op de stand van zaken rondom het Activiteitenoverzicht 2023. Op dit moment loopt de voortgang hiervan goed in de pas en hij verwacht dat alles wat in de planning staat voor 2023 zal worden uitgevoerd.

De volgende keer zal hij het Activiteitenoverzicht voor 2024 meesturen, zodat het CCvD daar kennis van heeft en aanvullende suggesties kan meegeven.

Van Hees geeft aan dat het goed zou zijn als er in de volgende vergadering ook een overzicht komt met zicht op wanneer elke ERM-richtlijn gemaakt is, voor het laatst aangepast, of geactualiseerd is. Braak zal dit meesturen.

Op dit moment werkt het ERM-team aan een aantal bijeenkomsten die zullen plaatsvinden in het najaar, namelijk:

In september: **Bijeenkomst Platform Monumententoezicht**

(ERM, Bouw- en Woningtoezicht en de Federatie Grote Monumentengemeenten).

Onderwerpen hierbij zullen vooral zijn: Omgevingswet, Wet Kwaliteitsborging en lokale regelgeving (incl. de ERM-Richtlijnen hierbij).

In september: **Bijeenkomst ERM-gecertificeerde bedrijven voor de regio Zeeland en Bergen op Zoom**

Doel: Kennis en ervaring uitwisselen tussen bedrijven, provincie Zeeland en de ERM

In oktober: **2^e netwerkdag Groen Erfgoed**

(oa samen met Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Stadswerk).

Onderwerp: De impact van evenementen in groen erfgoed.

Halverwege de maand mei zal het ERM-team drie dagen aanwezig zijn met een stand op de beurs MONUMENT in Den Bosch.

Mededelingen van CCvD leden:

Van Hunen: Op 24 november organiseert WTA Nederland-Vlaanderen een bijeenkomst over Duurzaam behoud van massief baksteen metselwerk in monumenten. Deze bijeenkomst zal plaatsvinden in Brussel. Hij vraagt aan Braak, of de ERM deze bijeenkomst weer zouden willen opnemen in haar nieuwsbrief. Braak zegt dit toe.

8. Sluiting

De voorzitter sluit na dit verzoek de vergadering.